

Milí členovia saleziánskej rodiny,

dostáva sa Vám do rúk prvé číslo „Misijných zošitov“, skromnej série životopisov saleziánskych misionárov. Tento „časopis“ chceme vydávať štvrťročne.

Aký je zámer tejto edície? Rozhodne treba oživiť misijnú myšlienku v našom národe, ale v prvom rade medzi členmi saleziánskej rodiny. V minulosti sme sa my Slováci hrdili živým misijným povedomím a veľkodušnosťou v materiálnej podpore misií. U nás saleziánov sa môžeme pochváliť ešte inými faktami. Nielenže saleziánsku spoločnosť na Slovensku založili samotní Slováci, teda bez misijnej prítomnosti saleziánov inej národnosti, ale aj skutočnosťou, že prvý Slovák salezián bol misionárom. Už v r. 1907 Alojz Hudek zo Sv. Jura odchádza do Talianska, aby sa stal saleziánom a následne odchádza do misií v Latinskej Amerike.

Naša rehoľa sa vedela dynamicke prispôbiť pomerom komunistického režimu. Prežila a úspešne pracovala s mládežou. Ba čo viac, úteky mladých saleziánov klerikov za hranice po rozpustení reholí v r. 1950 sa pre mnohých z nich stali dôvodom na odchod do misií.

No zdá sa, že po návrate slobody sa nám nedarí držať zástavu misií dostatočne vysoko. Opätovné výzvy pápežov a nášho kardinála Jozefa Tomku akoby zostávali bez odpovede. Aj keď sme otvorili misijné dielo na Sibíri a v Azerbajdžane, predsa sa nám zdá, že v porovnaní s počtom saleziánov a členov saleziánskej rodiny vzhľadom aj na iné krajiny dávnej kresťanskej tradície máme žalostne málo misionárov, ... kňazov i laikov.

Zámer je teda jasný. Živiť a podnecovať zápal pre misie „ad gentes“ k pohanským národom.

Aký cieľ si stanovujeme? Štvrťročne by sme Vám chceli predstaviť hrdinské postavy saleziánskych misionárov. Ich životopisy sú nevyčerpatelným zdrojom inšpirácie a poučenia. Nemožno čítať o týchto mužoch bez toho, aby sa srdce nezapálilo láskou k Bohu a odhodlaním za záchranu ľudí, ktorí žijú ďaleko od Boha. Chceme to robiť moderným spôsobom a využiť všetky vymoženosti súčasnosti a dobre zdokumentovať opisované osobnosti, ich činnosti a miesta pôsobenia. Preto brožúrky tejto skromnej edície budú občas po-

dobné časopisom. No, nedajte sa tým pomýliť.

V prvých číslach Vám predstavíme veľké postavy našich misionárov z Latinskej Ameriky, Afriky a Ázie. Nebudú to Slováci. Pochopiteľne, veď saleziáni prišli na Slovensko takmer 50 rokov po odchode prvej saleziánskej misijnej výpravy. V ďalších číslach budeme publikovať postavy slovenských saleziánov v misiách. Pri čítaní dokumentov, ktoré sa nám podarilo získať, si o nich môžeme povedať, že máme byť na čo hrdí

a máme za čo oslavovať Pána. Doteraz sme mali viac ako stovku misionárov „ad gentes“. Žiaľ, kvôli 40-tim rokom nútenej izolácie, niektorých máme veľmi slabo zdokumentovaných. Nazdávame sa však, že aspoň 15-tich budeme môcť predstaviť v pekných, zaujímavých a povzbudivých životopisoch.

Dovoľte Vám zaželať príjemné a oduševnené čítanie.

*Jozef Daniel Pravda SDB
Delegát pre misie*

Sen dona Bosca o misiách

Don Bosco už v mladosti sníval o misiách, no Božia prozreteľnosť mala s ním iné plány. Mal sa stať zakladateľom novej reholnej spoločnosti. Predsa však mladícke sny neboli bez základu. Boh sám chcel, aby sa saleziáni stali misionármi v národoch, ktoré ešte nepoznajú Boha. V roku 1872 mal don Bosco dramatický sen. Tento sen podnietil dona Bosca začať misijný apoštolát prostredníctvom svojich duchovných synov. Vyrozprával ho najprv pápežovi Piovi IX. a potom niektorým svojim saleziánom. Don Barberis a don Lemoyne ho presne zapísali. Uvádzame ho tu ako úvod do našej edície:

„Zdalo sa mi, že som v divokom, úplne neznámom kraji. Bola to nesmierna, pustá rovina. Nebolo na nej ani kopca. Až ďaleko, ďaleko na obzore sa črtalo drsné pohorie. Krajinou prechádzali skupiny ľudí. Boli takmer nahí, neobyčajnej postavy a svojim vzhľadom naháňali strach. Mali rozstrapatené dlhé tmavé vlasy. Boli oblečení do zvieracích koží, ktoré im viseli ako široké plášte z ramien. Ozbrojení boli dlhými oštepami a prakmi.

Bol to divný pohľad. Jedni pobehovali a lovili zver, druhí niesli na

oštePOCH kusy krvavého mäsa. Iní bojovali medzi sebou a iní zasa s európsky oblečenými s vojakmi. Všade bolo plno mŕtvych. Bol to strašný pohľad.

Potom som spozoroval, ako sa kdesi vzadu na rovine vynorilo mnoho ľudí. Podľa oblečenia a vystupovania som v nich spoznal misionárov rozličných rádov. Prichádzali týmto divochom ohlasovať Ježiša Krista. Pozrel som na nich lepšie, ale nepoznal som nikoho. Keď sa priblížili, barbari sa na nich vrhli, pozabíjali ich a napichli na svoje dlhé kopije ako víťazné trofeje.

Keď som videl tieto strašné scény, rozmyšľal som, ako by sa dali títo suroví ľudia obrátiť. V tom som v diaľke zbadal ďalších misionárov. Približovali sa k divochom s veselou tvárou a pred nimi si vykračovala hŕba detvákov. Zmocnil sa ma strach a hovoril som si, že idú v ústrety istej smrti. Priblížil som sa k nim. Boli to kňazi a klerici. Všimol som si ich zblízka a spoznal som v nich svojich saleziánov. Prví mi boli známi, ale ďalších, čo šli za nimi, som už nepoznal. Ale aj to boli saleziáni, áno saleziáni.

Kam sa to odvažujete, povedal som si sám pre seba. Chcel som ich zastaviť a znemožniť im pokračovať v ceste. Bol som si istý, že ich stihne ten istý osud ako prvých misionárov. Nemohol som uveriť svojím očiam. Len čo ich domorodci zbadali, rozjasali sa a išli ich privítať. Sklonili zbrane a svoju divokosť a nových misionárov prijali so všetkou poctou. Udivený som si povedal:

Som zvedavý, ako sa to všetko skončí. Videl som, ako sa naši misionári medzi nich zamiešali, ako sa púšťali s nimi do reči. Všetci ochotne počúvali, ako ich učili. Všetko prijímali, chápali a menili svoj život podľa ich rád a napomenutí.

Pozoroval som ďalej. Misionári sa s divochmi modlili ruženec. Potom si klakli, divosi ich obstúpili, odložili zbrane a klakli si aj oni. Jeden salezián zaintonoval pieseň Oslavujte Máriu (Lodate Maria, o lingue fedeli). Dav sa pridol a spieval s takým nadšením a tak hlasito, že som sa naľakal a prebudil.“

Don Bosco si najprv myslel, že ide o obyvateľov Etiópie. Neskôr si myslel, že je to okolie Hongkongu, potom obyvatelia Indie. Iba neskôr, keď dostal naliehavé žiadosti poslať saleziánov do Argentíny, spoznal v tých divochoch domorodcov tej rozsiahlej oblasti, ktorá bola dovtedy prakticky neznámou a ktorá sa volá Patagónia.

Kto by si bol čo len pomyslel na Indiánov nesmierných prérií. Vlády v Chile a Argentíne sa tak málo zaujímali o týchto Indiánov, že ich ani nezahrňovali do sčítania obyvateľstva, akoby nejestvovali. Tak aj v Ríme niektorí monsiňorovia považovali zámery dona Bosca iba za výmysly a blúznenie. Istý kardinál dokonca povedal, že don Bosco chce ísť evanjelizovať trávu prérií. No týmto snom sa začalo jedno z najväčších duchovných dobrodružstiev sveta, ktoré trvá dodnes.

Nech nám nasledujúce riadky, strany a budúce čísla pomáhajú mať na ňom účasť.

Kardinál Giovanni Cagliero

Narodil sa 11. januára 1838 v Castelnovo d'Asti (Taliansko). Prvé sluby skladal 14. mája 1862 v Turíne, 14. júna 1862 bol v Turíne vysvätený za kňaza, bol vedúcim prvej misijnej výpravy, ktorá odišla do Latinskej Ameriky 11. XI. 1875, 13. novembra 1884 bol vymenovaný za biskupa, 7. decembra 1884 bol vysvätený za biskupa. Dňa 6. decembra 1915 bol vymenovaný za kardinála. Zomrel v Ríme 28. februára 1926.

V znamení tajomstva

Druhého novembra 1851 cestoval don Bosco do Castelnova d'Asti, aby tam kázal pri príležitosti slávnosti spomienky na všetkých verných zosnulých. Ku kazateľnici ho viedol jeden čulý trinásťročný miništrant, ktorý dona Bosca veľmi pozorne počúval. V sakristii sa mu zdôveril, že aj on by sa chcel stať kňazom ako don Bosco. Ešte v ten istý večer sa don Bosco opýtal Terézie Mussovej, miništrantovej matky, či by mu nechcela predať svojho synáčika. „Predávajú sa iba telce,“ odpovedala Terézia, „deti sa darujú.“ A naozaj darovala Bohu svojho Janka. Don Bosco si ho vzal do Turína. Bol to jeden z prvých

štyroch saleziánov, ktorý videl zázraky, ktoré robil don Bosco, a prežíval zlatý vek oratória.

Písal sa rok 1854. Cholera rozsievala v Turíne smrť. Don Bosco posielal svojich chlapcov ošetrovať chorých. Medzi nimi aj Giovanniho Caglieru. Tento však ochorel. Keď ho matka prišla pozrieť, blúznil a jeho život visel na vlásku. Don Bosco videl holubicu krúžiť nad jeho postelou. Giovanni rozprával o obliečke, ktorá sa mala čoskoro udiť. „To bude odev smrti,“ s plačom poznamenala Terézia. Janko sa však zázračne uzdravil. Raz sa z neho stane kňaz a biskup. Holubica, ktorú videl don Bosco, bola tajomným znakom.

Dokonca strohosť stavieb pripomína hrdinské začiatky saleziánskeho diela v Latinskej Amerike.

Výchova

Budúci misionár Patagónie rástol v ideálnom prostredí. Don Bosco sa snažil, aby jeho chlapi prežívali nadprirodzeno, a to nielen pre mnohé zázraky, ktoré robil, ale ich aj zaučal, aby mali odvahu konať apoštolát.

Cagliero študoval teológiu, ale súčasne sa venoval hudbe. Bol to rodený hudobník. Vo svojich *Spomienkach* ľutoval, že nemal nijakého učiteľa. No jeho inšpirácie zaplnili toto vákuum. Keď skomponoval svojho *Kominára* (Lo Spazzacamino), nikto nechcel veriť, že by túto operu napísal nejaký klerik z oratória dona Bosca. Časom tomu boli nútení uveriť, keď po tejto skladbe nasledovali ďalšie.

V roku 1860 sa raz don Bosco v rozhovore s klerikmi, ktorí ho obklopovali, takto vyjadril: „Jeden z vás sa stane biskupom.“ Nasledoval všeobecný smiech, smial sa dokonca aj sám Cagliero. No Božia prozreteľnosť si ho pomaly pripravovala v tomto jedno-
duchom prostredí, bohatom na radosť a zbožnosť. Také bolo oratórium dona Bosca.

Semeno sa ujalo

Don Bosco, podobne ako svätá Terézia, bol oduševnený za misie. Už v roku 1848 rozprával

o Patagónii, hoci vtedy ešte ani poriadne nevedel, kde sa tá Patagónia vlastne nachádza. Božia prozreteľnosť ho viedla za ruku. V roku 1874 dostal list zo S. Nicolás de los Arroyos v Argentíne. Práve tam založili jednu školu, ale chýbali im učitelia. Obrátili sa na prekvitajúcu saleziánsku spoločnosť. Don Bosco to pokladal za Boží hlas a pripravil desiatich saleziánov na cestu do Buenos Aires.

V roku 1874 mal v Paríži pripravených osem cestovných lístkov pre svojich saleziánov na loď „Savoie“. No skôr, ako by odcestovali, don Bosco chcel, aby navštívili Rím a dostali pápežské požehnanie. Dňa 14. novembra 1875 sa prví desiat misionári nalodili.

Na cestu sa vystrojili do takého oblečenia, ako predpokladali, že bolo zvykom nosiť v Argentíne. Španielčinu veľmi neovládali, len to, čo sa naučili v pochybnej škole u konzula Gazzolu zo Savony. Už v parníku nadviazali priateľstvo s mnohými Argentínčanmi. Dňa 14. decembra sa doplavili do Buenos Aires. Mons. Federico Aneiros ich otcovsky privítal. Časť z nich ubytoval u istých známych na Via Moreno a ostatných v rodinnom dome pána Beníteza, ktorý prišiel po nich zo St. Nicolasu.

Saleziánski misionári sa hneď

Prvá misijná výprava vedená donom Caglierom.
Don Cagliero je ten, ktorému don Bosco podáva knihu Stanov saleziánskej spoločnosti.

pustili do práce v kostole, ktorý sa nazýval „taliansky“. Potom don Giovanni Cagliero, ktorý bol ich predstavený, nechal dona Giovanniho Battistu Baccina v Buenos Aires a spolu s ostatnými odcestoval do St. Nicolás, kde otvorili školu na brehu rieky Paraná. Neskôr zašiel až do Uruguaja, aby aj tam zasial úrodné saleziánske zrno. Ani sa nenazdal a už mal päť ústavov v Amerike. Chýbali mu však ďalší pomocníci, preto sa obrátil s naliehavou žiadosťou na dona Bosca. Tento zasa, nie menej oduševnený, mu ich posielal, aj keď nie dobre pripravených.

„Títo Američania!“

„Keby ste videli týchto Američanov,“ píše Cagliero donovi Boscovi, „aké živé stvorenia! Ešte živší, ako tí naši prímorskí z Varazze a z Alassia...“ Takýto dojem si odnášal z oboch pobreží rieky La Plata. Pán prelát z Uruguaja poprosil nového saleziánskeho predstaveného, aby sa ujal jednej školy, ktorá sa mala práve ustanoviť vo Villa Colón neďaleko Montevidea. Caglierova veselá povaha otvárala srdcia Uruguajcov, ako predtým už aj Argentínčanov. V tejto srdečnej klíme Cagliero vyčítal, že tam by mohli vyrásť jedi-

nečné povolania, preto už veľmi skoro po svojom príchode informoval dona Bosca o úmysle otvoriť noviciát.

Pampa sa pomaly dvíha do nebotých Ánd.

Don Cagliero musel odcestovať do ústavu v S. Nicolás, kde bývala väčšina misionárov, aby tam rozbehol výchovné dielo. To bol hlavný motív príchodu saleziánov do Ameriky. Keď si išiel kúpiť cestovný lístok, prozreteľnostne sa stretol s doktorom Carranzom Viamontom, prezidentom Spoločnosti sv. Vincenta. Tento vzácny človek vysoko hodnotil rodiacu sa Saleziánsku spoločnosť a saleziánov považoval za výborných spolupracovníkov v jeho diele. Takto sa v Almagre zrodilo Kolégium Pia IX.

Don Cagliero sa tak oduševnil za Buenos Aires, S. Nicolás a Montevideo, že takmer zabudol na Patagóncov, kvôli ktorým ho

tam don Bosco poslal. „Na Patagóncov nech myslí niekto iný,“ napísal donovi Boscovi. No svätec mal iné plány.

Štedrým podporovateľom saleziánov v S. Nicolás bol pán Benítez. Saleziáni mu boli veľmi sympatickí, hlavne don Cagliero, a preto ich považoval za svojich najlepších priateľov.

Slávnostné otvorenie v S. Nicolás začiatkom roku 1876 bolo sprevádzané veľkou pompou. Sám don Cagliero sa postavil na čelo improvizovaného orchestra pozostávajúceho z talianskych emigrantov, ktorým to pripomínalo krásne časy, ktoré voľakedy prežívali vo vlasti umenia.

V donovi Boscovi dozrievali veľké plány. Dokonca pomýšľal poslať dona Cagliero do Indie, aby tam založil nové misie. Ba zdalo sa, akoby sa vzdal myšlienky založiť misie v Patagónii. No don Bosco na ne nezabudol. Jedného dňa napísal: „Už je dvesto kandidátov prihlásených na misie v Patagónii.“ Toto bol hlavný plán snažení dona Bosca. Ostatné sa stalo druhoradým.

V Buenos Aires bola jedna mestská, akoby Bohom opustená štvrť: La Boca del Riachuelo. Túto mestskú štvrť obývali Janovčania, Neapolčania a iní emigranti bez

trvalého bydliska. Kostol tam nebol. Arcibiskup nechcel súhlasiť s tým, aby ich don Cagliero mohol navštíviť. „Ved' vás tam ukameňujú!“ prízvukoval mu. No jedného krásneho dňa sa mladý kňaz naraz objavil v La Boca. Podarilo sa mu zhromaždiť okolo seba pekný počet chlapcov, ktorých si získal svojím rozprávaním. Každému z nich podaroval medailu. Domov sa vrátil bez ťažkostí. Toto bol začiatok saleziánskeho diela v tejto ľudovej štvrti.

Na vidiek

Don Cagliero bol odhodlaný na všetko. Jedného pekného dňa sadol na vlak, opustil Buenos Aires a smeroval na západ. Išiel navštíviť jednu usadlosť obývanú Baskami a Talianmi. Sprevádzal ho istý páter lazarista. Tento sa staral o Baskov a Cagliero o svojich krajanov. V tomto prostredí musel prekonávať veľké vzdialenosti, preto veľa jazdil na koni. Dochádzal aj do „Ranchos“ (Gazdovské dvory) a všade vysluhoval sviatosti. Takto sa zoznámil so slávnou argentínskou pampou.

Riaditeľ imigračného úradu pán Dillon ho pozval do Villa Libertad v provincii Entre Rios. V apríli 1877 vysadol na loď spolu s klerikom Rabagliatim a plavili sa po rieke Paraná. Keď skončili plavbu, cestovali

ešte tri hodiny vlakom a nakoncom ešte na koňoch, až došli do jednej talianskej kolónie. Zdržali sa tam pätnásť dní. Títo dobrí sedliaci nevideli nijakého kňaza, odkedy opustili Taliansko. Tam sa zoznámil aj s domorodcami. To však neboli tí, ktorých videl don Bosco vo svojom sne: Tehuelchovia a Araucani.

Návrat

V Taliansku don Bosco pripravoval prvú generálnu kapitolu Saleziánskej spoločnosti. Don Cagliero tam nesmel chýbať, lebo musel informovať o tom množstve vecí, ktoré zorganizoval na druhej strane oceánu. Nielen že asistoval na kapitole, ale don Bosco ho poslal založiť nové diela v mestách Lucca a La Spezia. Potom ho ešte poslal do Neapolu, Catanie a Randazze. Chcel, aby všade porozprával o všetkom, čo sa mu podarilo uskutočniť v Amerike. No založenie najdôležitejšieho nového diela čakalo na tohto vrelo milovaného syna dona Bosca v španielskom Utrere. Keďže už plynulo ovládal španielčinu, don Bosco ho poslal, aby zasial nové semeno v Terra de Pelayo. Aj tam sa don Cagliero stal populárnym a získal si srdcia všetkých obyvateľov Andalúzie, ktorých na svojich cestách stretol. Zo Sevilly prešiel do

Portugalska a odtiaľ sa vrátil sa do Talianska. V tom čase Mária Mazzarellová ukončila svoju pozemskú púť a donovi Caglierovi sa dostalo jedno smutné privilegium: zavrieť jej oči. Potom pomohol rodiacemu sa inštitútu na cestách, ktoré boli poznačené nevídaným rastom.

„Jeden z vás sa stane biskupom,“ povedal raz don Bosco svojim chlapcom. Táto predpoveď sa mala uskutočniť. V roku 1879 don Costamagna pricestoval do Choele Choel. Don Bosco videl, ako sa otvára horizont. Bolo treba vytvoriť apoštolské prelatury. Nijaký strach: on mal dobrých priateľov vo Vatikáne. V júli 1883 ho z Ríma požiadali o mená kandidátov pre dve prelatury. Svätec nepochyboval: ako apoštolského vikára pre Patagóniu navrhol dona Cagliero. Ako apoštolského prefekta pre juh navrhol dona Fagnana. V októbri 1884 bol don Cagliero vymenovaný za titulárneho biskupa mágidského a 7. decembra bol vysvätený na biskupa v Chráme Panny Márie Pomocnice.

Návrat do Patagónie

Na 1. februára 1885 bol naplánovaný odchod novej početnej skupiny misionárov, ktorú viedol don Cagliero. Kým noví misionári sme-

rovali na stanicu, Cagliero vošiel do „izbičky dona Bosca“. Tam sa udiel dojímavý dialóg. Nový biskup pochopil, že kríž, ktorý sa trblietal na jeho hrudi, to nebol kríž slávy, ale bol ako ten kríž na Kalvárii.

Mons. Cagliero v mladšom veku.

Pobozkal ho. Parník Bourgogne zdvihol kotvy 14. februára. No okolnosti, počas ktorých prichádzal novopečený biskup, boli veľmi zlé. Delegáta Svätej stolice z Argentíny vyhnali. Zákon č. 1420 vyvolal nenahraditeľné škody. Don Cagliero sa nemohol stretnúť s generálom Rocom, prezidentom republiky. Nadarmo na to čakal v Buenos

Aires od marca do júla. Nakoniec vycestoval do svojho vikariátu iba s odporúčajúcimi listami niektorých ministrov. Každému hovoril: „Som iba emigrant a prišiel som sem pracovať.“

Druhého júla sa odplavil na lodi Pomona do Carmen de Patagones, kde sa rozhodol usídlieť. Don Fagnano to mal ľahšie. Jedenásteho júla si išiel uctiť generála Winttera, guvernéra v Rio Negro. Stretnutie bolo srdečné. Dňa 24. decembra 1885 posvätil nový kostol vo Viedme, keďže predchádzajúci zhorel.

Začiatkom roka 1886 sa vrátil do Buenos Aires. Tentoraz sa mu podarilo dostať sa ku generálovi Rocovi. Prezident si uvedomil, že nestojí pred nejakým obyčajným prelátom, ale pred skutočným misionárom. Pán generál bol tomu rád a odvtedy sa z nich stali priatelia.

V tom istom roku musel odísť do Čile. Niektorí spolubratia prechádzali cez Mendózu. On sa s jednou skupinou pokúsil prejsť cez Kordillieri (pohorie). Výprava skončila zle. Osedlané zviera ho zhodilo zo sedla a zlomil si pritom dve rebrá. Jeden miestny sedliak ho liečil, ako len mohol. Potom pokračoval v ceste. V Concepción de Chile neskôr založil nový ústav. Odtiaľ pokračoval loďou až do

Punta Arenas s Mons. Fagnanom. Túto misiu čo najlepšie usporiadal a vrátil sa do Montevidea. Odtiaľ odišiel do Buenos Aires a potom trestaneckou loďou do Carmen de Patagones.

Na konci roku 1887 sa musel vrátiť do Talianska. Don Bosco zomieral. Mal so sebou aj jednu inďiánku z Ohňovej zeme, ktorá pobzkala už skoro nehybnú ruku dona Bosca a ďakovala mu za to, „že poslal svojich synov, aby nás civilizovali“...

V plnej aktivite

Po smrti dona Bosca don Cagliero pripravil viaceré výpravy misionárov, ktoré v rokoch 1888 a 1889 postupne odchádzali s mnohými vzácnymi misionármi. Takto mohol založiť nemocnicu sv. Jozefa vo Viedme a rozsiahlu reťaz apoštolských diel, ktoré ešte aj dnes obdivujeme pre ich veľkosť.

Nakoľko bol generálnym vikárom saleziánskej kongregácie, založil domy v Čile a v Peru. V Bahia Blanca založil Kolégium dona Bosca a Kolégium Panny Márie Pomocnice, ktoré ešte aj dnes sú cťou a hrdosťou saleziánskej kongregácie. Aj v Rosariu (Argentína) rozširoval optimizmus. Niektoré kroniky spomínajú šesťtisíc a iné osemtisíc birmoviek, ktoré vtedy

Učilište vo Viedme:
pekári, poľnohospodári a ovocinári.

vyslúžil. Potom cestoval do Brazílie, kde ho očakávali ako vođu po dlhom suchu. V tom istom čase založil v Argentíne saleziánsky ústav v Mendóze a potom ho dal na starosť dobrému pátrovi Bottovi. Do jeho vikariátu sa dostal istý potulujúci sa prefikáný kanonik a chcel byť vysvätený za biskupa. Nástupcovi dona Bosca donovi Ruovi sa napokon podarilo presvedčiť Rímsku kúriu, že tento človek na to nemá predpoklady.

Okrem typickej misionárskej práce Mons. Cagliari musel zháňať finančné prostriedky pre saleziánske dielo. Argentínska vláda mu síce poskytovala nejaký príspevok, ten však ani zďaleka nepokryl bežné výdavky v takom rozsiahlom a opustenom priestore. Jeho záchranou boli priatelia z Buenos Aires, kolóni zo S. Nicolás a saleziánski spolupracovníci, ktorých mal don Bosco v Taliansku a vo Francúzsku. Božia prozreteľnosť ho nikdy neopustila. Keď chcel založiť poľnohospodársku školu vo Viedme (terajší Inštitút dona Bosca), potreboval na to dvanásťtisíc pesos. Kde ich zobrať? Božia prozreteľnosť mu prišla na pomoc. V S. Nicolás boli dvaja bratia, ktorí sa chceli stať saleziánmi. Ich rodina sa však postarala o príchod mladáho dievčaťa z Talianska, ktoré sa

malo vydať za jedného z nich. Kto sa stane dedičom a kto rehoľníkom? Losovali. Pavlovi vyšla snúbenka a Alojzovi, aby šiel k saleziánom do Viedne, kde ho už očakával Mons. Cagliero. Alojz priniesol so sebou celý svoj majetok – dvanásťtisíc pesos. Takto mohol prelát zaplatiť pozemok, ktorý už predtým bol známy pod menom: „farárske vlastníctvo“.

Rok 1894 sa začínal sľubne. Pán Miguel de Uribelarrea daroval istý druh „estancie“ (farma) neďaleko Buenos Aires, aby sa tam založila poľnohospodárska škola. Škola bola slávnostne otvorená 28. januára. Deň na to neúnavný Mons. Cagliero požehnal kostol v novom Oratóriu sv. Františka Saleského v mestskej štvrti Almagro. Aj v Bahia Blanca dostali misionári pekný dar, z ktorého sa vyvinula remeselnícka škola Panny Márie. Na jej slávnostné otvorenie Mons. Cagliero vybavil zvláštny vlak z Buenos Aires. Pri tejto príležitosti sa mu podarilo privítať výnimočných hostí: prezidenta Argentíny a pána arcibiskupa z Buenos Aires. Na inauguračnú kázeň pozval jedného z najlepších kazateľov tých čias, jezuitu Camila Jordána, aby sa táto slávnosť stala nezabudnuteľnou.

Minister kultu a školstva ho poprosil, či by si nemohol zobrať na starosť mladistvých a problematické ženy. Mons. Cagliero ponuku prijal. Od vlády dostal na túto činnosť aj veľmi skromnú podporu päťsto pesos. V tom čase však už bol uznaný vikariát, a preto dostal z rímskej Kongregácie pre šírenie viery finančnú pomoc, ktorá mu pomohla čeliť veľkým výdavkom týchto nových ústavov. Tento šťastlivý rok 1894 priniesol saleziánske mu biskupovi aj ďalšie zadostučinenie: pán Augustín Pedemonte daroval saleziánom svoj pozemok v Bernale, kde vykvitol filozofický a teologický inštitút. Neskôr tam bola založená aj „escuela normale“, bohaté semeníšte saleziánskych učiteľov.

V roku 1895 dostal otec biskup list s plánom pozemku, ktorý páni Lurovci darovali otcovi Petrovi Bonacinovi. „Padre Pedro“ si pýtal povolenie, aby mohol tento dar prijať. Prelát to svojim podpisom schválil, a tak mohol vzniknúť nový ústav vo Fortín Mercedes, kde bol dom pre ašpirantov a študentov filozofie, stredná škola, „escuela normale“ a dnes je tam veľmi dôležitá poľnohospodárska škola pre mnohých sedliackych synov z okolitej oblasti. To, čo bolo predtým

púšťou, sa zmenilo na zásobáreň obilnín, zeleniny a ovocia.

Ešte v tom istom roku Mons. Cagliero dal povolenie na založenie nových domov v Junín de los Andes tak pre saleziánov, ako aj pre dcéry Márie Pomocnice. Aj nebo bolo veľkodušné. Medzi našimi sestričkami dozrel krásny kvet čnosti, ktorý sa volá Laura Vicuña.

Misionársky biskup

Len čo mohol, Mons. Cagliero odcestoval do Chubutu, kde bol predsedom provinčnej vlády istý výborný kresťan, pán Eugénio Tello. Neskôr spolupracoval s biskupom Caglierom na všetkých jeho podujatiach. Medzi Madrynom a Rawsonom misionársky biskup cestoval v „bielom vagóne“, ktorý železničná spoločnosť rezervovala pre najdôležitejšie osobnosti. Zaiste mu tento luxus bol odmenou za toľké cesty, ktoré absolvoval na trestaneckom vozidle medzi Bahiá Blancou a Viedmou. Raz mu táto cesta trvala štyri dni.

Keď sa metropolita z Buenos Aires oboznámil s aktivitou misionárskeho biskupa, ponúkol mu ako misiu La Pampu. Prijal to, aj keď nemal dosť spolupracovníkov. Prvý salezián, ktorý dorazil do hlavného mesta v La Pampe, bol páter Orsi. Už v roku 1897 založil jeden dom

v Santa Rose a druhý vo Victorii. Toho istého roku prelát navštívil nesmiernu a opustenú La Pampu. Vtedy tam boli iba štyri dedinky: Acha, Victoria, Santa Rosa a Toay. Od La Pampy prešiel do Bahiá Blanca. Vo Viedme sa dozvedel potešujúcu správu: jeho plán, aby sa pán Tello stal guvernérom, sa splnil. Od roku 1898 pán Tello a Mons. Cagliero pracovali spoločne na uskutočnení kultúrneho diela. Katedrála vo Viedme je ukážkou toho, čo môžu uskutočniť dve neprekonateľné vôle.

Medzitým bol Roca po druhý raz zvolený za prezidenta republiky. Mons. Cagliero mu povedal: „Teraz je čas spojiť dohromady rozbitý tanier.“ Prezident ho poveril, aby vyjednával s Rímom, aby sa znovu nadviazali diplomatické vzťahy medzi Buenos Aires a Rímom. Mons. Cagliero odcestoval do Európy a Argentína čoskoro mohla privítať nového internuncia Svätej stolice Mons. Sabatucciho. V Ríme zbadali, že Cagliero nie je len neúnavný misionár, ale aj šikovný diplomat, preto ho vymenovali za biskupa v Sebaste a poverili ho inými delikátnymi úlohami. No ešte pred odchodom do Európy sa dozvedel potešujúcu správu, že mladý indián Zefferino, ktorého odovzdal do výchovy v Kolégiu

Pia IX., sa stal „vládcom katechizmu“. (Vtedy sa robili preteky, kto lepšie ovláda katechizmus. Pozn. prekladateľa.)

Arcibiskup

Ani v Taliansku tento aktívny syn dona Bosca neostal nečinný. Už vlastne začal intenzívne pracovať na diplomatickej kariére. Aký typ diplomacie to bol? Taký istý, ako robil don Bosco. Zakladal sa na jeho prirodzenej piemontskej náture a na veľkých skúsenostiach s ľuďmi a ich problémami. Bol zrelý, aby sa dal k dispozícii Piovi X.

Svätý Otec ho poveril istým veľmi chülostivým poslaním: apoštol-skou vizitáciou v diecézach v Bobbio, Piacenze a Tortone. Mons. Cagliero sa pustil do dôkladnej kontroly. Chcel vidieť všetko a všetko správne usporiadať. Po niekoľkomesačnej inšpekcii poslal správu Svätej stolici. Tí, čo si mysleli, že by bolo treba zredukovať počet diecéz a farností, boli zaskočení. Museli konštatovať, že vizitátor nenavrhol zrušiť, ale ešte zväčšiť počet diecéz a farností. „Hasnúci knôt nedohasi!“ hovorí evanjelium. Toto bol typ Caglierovej diplomacie.

Medzitým však nezabúdala svoju Patagóniu a Argentínu. Tie

zvony, ktoré ešte aj dnes silno zvučia v katedrále v Bahia Blanca, kúpil práve v tieto dni.

Keď sa v máji 1907 vracal do Turína do otcovského domu na slávnosť Panny Márie Pomocnice, došiel mu telegram od štátneho tajomníka, ktorý ho volal opäť do Ríma. Kardinál Merry del Val mu dal vedieť, že ho potrebuje pre jednu misiu v Strednej Amerike. On pohotovo odpovedal: „Disponga, Eminenza – Pripravený, Eminencia.“

Potomkovia tých, ktorým hlásali Božie slovo
naši prví misionári.

Salezián, ktorý ho počas tejto misie sprevádzal, napísal tieto závažujúce slová: „Dielo Mons. Cagliero v Strednej Amerike by úplne stačilo, aby zvečnilo pápeža.“ To neboli lichotnícke, ani nadsadené slová. Veď, keď Merry del Val videl výsledky tejto misie, navrhol ho

ako model diplomata pre všetkých reprezentantov Svätej stolice.

Vskutku v San José de Costarica nebol delikátnym diplomatom. Pomáhal farárom aj pri spovedaní, viedol ľudové misie, kde si ani otcovia misionári netrúfali ísť. Nestačila by ani celá kniha, keby sa chcelo opísať všetko, čo zažil, jeho cestovanie po neudržiavaných cestách v kočoch na rozsypanie. Koľko námahy mu dalo, kým sa mu v niektorých kúriách podarilo odstrániť zabehané zlozvyky, kde boli tvrdí a autoritatívni preláti. A čo povedať o guvernéroch? Niektorí šli tak ďaleko, že si sami vymenovali biskupov. Tento vatikánsky reprezentant, takticky a s nevyčerpatel'nou trpezlivosťou dokázal dať veci do poriadku. A to pritom nešlo o jednu republiku, ale bolo ich šesť a každá mala neuveriteľne veľa problémov.

Kardinál

Keď Mons. Cagliero dorazil do Strednej Ameriky, bol tam iba jeden arcibiskup a štyri biskupstvá. Podarilo sa mu zorganizovať cirkevnú hierarchiu so štyrmi arcibiskupmi, s deviatimi biskupmi a štyrmi apoštolskými vikármi, nepočítajúc k tomu Panamu. Pre metropolitov dosadil pomocných biskupov a jedného biskupa koad-

jútora s nástupníckym právom pre druhého metropolitu. Vtedy to bola prvotriedna diplomatická práca. Tento muž sa stal zrelým pre purpur.

Jeho túžby však boli iného druhu. Urobil všetko, čo mu svedomie diktovalo, a očakával, že si ho zavolajú do Talianska, aby tak prežil svoje posledné roky života v rodnom Piemonte. Mal už sedemdesiat sedem rokov a mal právo na od-dych. To sa mu však nespĺnilo.

Dňa 25. júla 1915 dostal list od kardinála de Gasparriho: informoval ho, aby prišiel do Ríma, lebo dostane „il capello cardinalizio“. Medzitým vypukla prvá svetová vojna a staručký prelát očakával nové smernice. V októbri dostal telegram, že sa musí vrátiť do Ríma „najkratšou cestou“. Konzistórium malo byť 22. novembra. Benedikt XV. zmenil dátum, aby aj misionársky biskup mohol včas docestovať do Ríma. Šéf nemeckých branných síl sa zaručil, že prelátova cesta bude bezproblémová. (Už sa totiž začali používať vodné torpéda). V Ríme prijal „biglietto“. „Nie pre mňa, ale pre mojich,“ povedal pápežskej depeši. Správa sa dostala do Viedmy. Don Pedemonte vystúpil na kazateľnicu o oznámil ľuďom radostnú novinu. Povedal, že na pamiatku tejto radostnej udalosti sa

Kardinál Giovanni Cagliero

založí nová „escuela normale popolare“, a to sa aj stalo.

Kardinál Cagliero chcel žiť naďalej ako jednoduchý kňaz. No v Rímskej kúrii mu pripomenuli, že musí zachovávať protokol. Zmieril sa s tým. Argentínčania mu darovali jednoduché auto, aby nemusel chodiť peši po rímskych pahorkoch. Stal sa členom štyroch rímskych kongregácií: pre rehoľníkov, pre obrady, pre šírenie viery a pre evangelizáciu národov („Mimoriadne cirkevné záležitosti“). Táto posledná sa starala o problémy, ktoré on veľmi dobre poznal.

V roku 1922 sa zúčastnil na konkláve, ktoré zvolilo za pápeža Pia XI. Tento pápež neskôr kanoni-

zoval dona Bosca. Don Cagliero pokojne žil v saleziánskom ústave na Via Marsala v Ríme. No jedného nešťastného dňa si ho pápež dal zavolať a privítal ho týmito latinskými slovami: „Ave, Tusculane prae-sul!“ (Buď pozdravený, biskup z Frascati!) Táto kardinálska diecéza – to nebol závideniahodný dar. Nikto ho nechcel prijať. Unavený do Cagliero si musel zobrať na starosť ťažké bremeno kuriálnych neporiadkov, neusporiadanú administráciu, svojvoľný klérus... Požiadal ho o to sám pápež a takej žiadosti syn dona Bosca nemohol povedať nie. Koľko si tam vytrpel, to vie iba sám Pán Boh. Začal tam úradovať 16. januára 1921. No ani tam nechcel byť ďaleko od svojich, preto sa usadil v saleziánskom inštitúte Villa Sora, v sídle kniežaťa Boncompagniho. Medzitým sa jeho zdravotný stav zhoršoval. Ešte si však dovolil urobiť jednu cestu do Juhoslávie, aby tam posvätil kostol na počesť Márie Pomocnice v Lubľane. Nakoľko mu to sily dovolili, navštívil aj Poľsko, Nemecko, Rakúsko. Jednoducho, bol to nepolepšiteľný misionár.

Taliansky kráľ, *Motu proprio*, ho poctil vyznamenaním: „Gran Cordone dell'Ordine Mauriziano“. Podľa neho pomenovali železničnú stanicu pri Carmen de Patagones

a jeho menom sa pýši aj inštitút na výchovu misionárov v Ivrei: „Cardinale Cagliari“.

Patagónia čímsi pripomína Grónsko.

Diecéza, ktorú spravoval, musela čeliť veľkým ekonomickým ťažkostiam. Vďaka mnohým priateľom, ktorých si získal svojou láskavosťou všade, kde účinkoval, sa dokázal držať nad vodou aj v týchto ťažkých chvíľach. Poslali mu na pomoc dona Adolfa Torquista, argentínskeho kňaza-saleziána z veľmi bohatej rodiny. Viac ako sekretárom bol mu výborným pomocníkom, a tak mu pomáhal niesť ťažký kríž.

Don. Zeman ho osobne poznal v Argentíne. Pomáhal mu, keď bol chorý v nemocnici v Córdobe. Pochádzal zo Švédska a pôvodne bol protestant. Po konverzii na katolícku vieru sa stal saleziánom. Na stole mal vždy množstvo leteckej pošty. Azda nebolo štátu na svete, kde by nebol pomohol salezián-

skym misiám. Žil chudobne, všetko iba rozdeľoval, a tak všemožne pomáhal saleziánskemu dielu. (poznámka prekladateľa.)

V roku 1925 šiel do Turína. Práve bolo päťdesiate výročie odchodu do Ameriky prvých saleziánskych misionárov na čele s donom Cagliariom. Slávil pontifikálnu sv. omšu a mal aj príležitostnú kázeň. Bolo to posledný raz, čo sa ukázal na verejnosti. V zime sa jeho zdravotný stav zhoršil. Pápež sa nechal pravidelne informovať o jeho zdravotnom stave. Jeho vážny zdravotný stav si vyžadoval chirurgický zákrok, ale pri jeho osemdesiatich ôsmich rokoch to už nebolo možné.

Zanechal takýto testament: „Všetko, čo sa nachádza v skrini, odovzdajte generálnej kapitule.“ Dňa 28. februára 1926 o tretej hodine a tridsiatej minúte zavrel oči a s jemným úsmevom usnul v Pánovi.

Rád by bol uložený na večný odpočinok pri donovi Boscovi vo Valsalice, ale pochovali ho v Ríme na cintoríne Campo Verano. V roku 1964 boli jeho telesné pozostatky prenesené do Viedmy, do katedrály, ktorú postavil vďaka podpore guvernéra Tellu, ale ktorá ho stála veľa námahy.

D. Raul Entraigas

Mons. Giuseppe FAGNANO

Apoštolský prefekt južnej Patagónie a Ohňovej zeme

Narodil sa 9. marca 1844 v Rocchetta Tanaro (Asti-Taliansko). Prvé rehoľné sľuby zložil v Turíne 19. septembra 1864. Za kňaza ho vysvätili 19. septembra 1868 v Casale. Bol členom prvej misijnej výpravy. Zomrel 18. septembra 1916 v Santiagu (Čile).

Pod rodičovskou strechou

Pochádzal z tradičnej sedliackej rodiny. Ešte ako chlapec vstúpil do diecézneho seminára v Asti. Tie časy boli veľmi ťažké a seminár museli zavrieť. Chlapci sa mohli slobodne rozhodnúť: buď sa vrátia domov, alebo môžu ísť s donom Boscom do Turína. Fagnano si zvolil radšej sa vrátiť domov. Vtedy všade vládlo také revolučné oduševnenie, že hoci bol ešte primladý, chcel sa prihlásiť ako dobrovoľník do Garibaldiho vojska. Poverili ho byť v službách Červeného kríža pri vojsku.

Keď sa skončil čas vojen a revolúcií, vrátil sa domov. No túžba stať sa kňazom ho neopustila.

Rozhodol sa teda odísť do Turína za donom Boscom. Jednoduchá atmosféra, ktorá vládla v oratóriu, a dobrota svätca ho očarili. Čoskoro sa rozhodol, že s donom Boscom zostane navždy.

V otcovej škole

V roku 1864 ukončil štúdiá a zložil rehoľné sľuby. Potom ho poslali do nového ústavu, ktorý don Bosco otvoril v Lanzo Torinese. Začal vyučovať a súčasne študovať teológiu a navštevovať univerzitu v Turíne. Takto dosiahol akademický titul a kultúrne sa obohatil. Za kňaza ho vysvätili v roku 1868. Bol určený pre ústav vo Varazze. V tom čase to bola veľmi dôležitá škola a robil tam ekonóma. Čas preveril jeho schopnosti. Postupne sa z neho stal výborný správca a preukázal aj podnikateľské schopnosti.

Mons. Guiseppe Fagnano

Misionár v Amerike

Keď don Bosco v roku 1875 organizoval prvú misionársku výpra-

Mons. Fagnano (vľavo) pri odchode na jednu z mnohých apoštolských ciest.

vu, vyvolil si desať odvážnych mužov. Po krátkej príprave a štúdiu, keď absolvovali niekoľko lekcí španielčiny, ich naložil na loď. Dona Fagnana zavolali v poslednej chvíli namiesto iného spolubrata, ktorý si to rozmyslel. Cieľ bol S. Nicolás de los Arroyos v Argentíne. Saleziáni tam mali mať na starosti novú školu ako začiatkový odrazový mostík. Neskôr sa vydali do Pampy a do Patagónie. Dona Fagnana vymenovali za direktora ústavu so šiestimi misionármi. Don Cagliero, vedúci expedície, zostal v Buenos Aires. Misionári sa pustili do činnosti s odvahou a so smelosťou typickou pre dona Bosca. No pre nepredvídané

okolnosti sa ústav v San Nicolás na dlhý čas stal hlavným cieľom misionárskej výpravy.

Na brehoch rieky Parany

V ústave v San Nicolás sa muselo začínať od nuly. Hŕstka rehoľníkov neúnavne pracovala. Nadšených misionárov neodradili nijaké ťažkosti a postupne pripravili triedy, postavili kaplnku, oplotili ihriská, ba dokonca sa starali aj o zeleninovú záhradu. Ako dobrí Taliani sa nezmierili iba s jedným mäsa a len mäsa. Šťastím ústavu bol aj dobrý a veľkodušný starý pán Francesco Benitez. Stal sa podporovateľom ústavu. Direktorovi dokon-

ca poslužil aj ako výborný sprievodca a učiteľ španielčiny. V týchto počiatočných časom podal pomocnú ruku prvým saleziánskym misionárom aj taliansky farár P. Ceccarelli.

Len ťažko si dnes vieme predstaviť, koľko utrpenia musel zniesť don Fagnano vo svojom novom poslaní: viesť školu v nepoznanom kraji, pracovať medzi mladíkmi, ktorí boli celkom iní ako tí v Taliansku. Napriek týmto ťažkostiam a trňom, odvážny direktor obdivuhodne napredoval vo vedení školy, ako aj vo vedení saleziánskej komunity. Od dona Bosca žiadal len jedinú vec: aby mu poslal viac saleziánov. Svätec z diaľky robil, čo sa len dalo, aby vyhovel podobným žiadostiam, ktoré prichádzali zo všetkých strán.

Práve v tom čase mal don Bosco jedno z tých zjavení, ktoré on skromne nazýval „sny“. Zdalo sa mu, že vidí dona Fagnana pracovať do úplného vyčerpania. Potom sa vraj zastavil a začal písať po zemi stebielkom jednej ruže. Ruža, symbol lásky. Vskutku, táto základná cnosť sa stala hlavnou charakteristikou tohto odvážneho misionára.

Smerom na juh

V roku 1879 don Fagnano ochorel na týfus, dostal vysoké horúč-

ky a jeho život visel na vlásku. Zaviezli ho do Buenos Aires, kde sa lekárom podarilo zachrániť ho. Po tejto chorobe sa však dlho zotavoval. V tom čase jeho zástupca páter Tomatis prevzal na seba starosť o vedenie domu. A tak, keď sa don Bosco v roku 1880 rozhodol natrvalo poslať svojich synov do Patagónie, poveril dona Fagnana, aby šiel do Carmen de Patagones a otvoril tam prvý saleziánsky dom. Sprevádzali ho don Rizzo a don Chiara, spolubratia-kňazi, koadjutor Audisio a štyri saleziánske sestričky, dcéry Panny Márie Pomocnice. Direktorkou sestričiek bola matka Angela Vallese. Dňa 15. januára 1880 opustili Buenos Aires na malej lodi Santa Rosa, ktorá rok predtým čelila nebezpečenstvu stroskotania. Dňa 20. januára sa doplavili do historickej dedinky Carmen de Patagones, založenej Španielmi v roku 1779, aby túto zem bránili proti Angličanom. Saleziáni sa usadili v starej sýpke, ktorá patrila jednej farnosti a sestričky v malom domčeku na pobreží rieky. Hneď sa pustili do práce. Viedol ich obdivuhodný prelát Mons. Espinosa. On totiž nechcel opustiť svojich priateľov v takých dôležitých chvíľach, keď sa mali klásť základy novej misie.

V Carmen de Patagones

Keď don Fagnano pricestoval do Carmen de Patagones, bola to iba malá dedinka. Na jednej strane osady bývali domorodci, na druhej strane čierni potomkovia afrických otrokov. V časti, ktorú nazývali „Bañado“, býval aj úctyhodný počet Talianov, ktorí obrábali zem. Na misionára tam čakal obrovský kus priekopníckej práce. Najprv si vybavil úradné návštevy u autorít v Patagones a vo Viedme, a hneď nato sa pustil do práce. Kým Don Rizzo sprevádzal Mons. Espinosu na apoštolských cestách po vidieku, kde navštívili Guardia Mitre a Colonia Frías, don Giuseppe sa zoznamoval s obyvateľmi v Patagones, hlavne so svojimi krajanmi-Talianmi. Niektorí z nich boli antiklerikáli, nakazení extrémnym liberalizmom. Druhí sedeli na dvoch stoličkách, ale našli sa tam, našťastie, aj veriaci, ktorí zostali verní katolíckym tradíciám ich pôvodnej vlasti.

Prvý jeho nápad bol založiť Societá Italiana di Mutuo soccorso (Talianka spoločnosť pre sociálnu pomoc). Nebolo to bez rizika. Vložil do toho všetky svoje schopnosti, hoci aj s určitými obavami. Podarilo sa mu však nájsť dobrých spolupracovníkov. Keď sa konali voľby členov predsedníctva spoločnosti,

don Fagnano bol jednohlasne zvolený za jej prezidenta. Prijal tento úrad, aby mohol účinnejšie spolupracovať pri rozbehnutí tohto diela, ktoré považoval za veľmi dôležité, hoci mu to v budúcnosti prinieslo aj mnohé nepredstaviteľné ťažkosti. Dostalo sa mu však aj zadostučinenia. Keď po istom čase videl, že dielo je už na dobrej ceste, vzdal sa prezidentstva. Táto spoločnosť funguje dodnes. Vlastní veľké množstvo nehnuteľností, peknú divadelnú aj spoločenskú budovu. Aj dnes má nie menej ako sto členov, ktorí čerpajú výhody z tejto sociálnej organizácie.

Do roboty

Ako dobrý salezián musel sa predovšetkým venovať mládeži. Preto založil dva ústavy: prvý z nich, ústav San José, je dodnes prekvitajúcim inštitútom pre chlapcov a dievčatá druhého stupňa. V južnej časti pri rieke založil inštitút Nuestra Señora de las Indias, bola to malá základná škola. Neskôr ju premiestnil do blízkosti fary pri chlapčenskej škole, kde bolo dostatok miesta. Krátko nato sa malá škola, ktorá sa zdala vhodná pre mladé indiánky z blízkych indiánskych kmeňov, presťahovala na dnešné miesto na ulici Marcelina Crespa a prekvitá ako

Pedagogický inštitút. Z tejto školy pochádzajú učiteľky dnes roztrúsené po celej provincii Buenos Aires a v Patagónii.

Chrám

Pochopiteľne, náš misionár nezabúdal na Pána. Veď sem prišiel, aby hľadal jeho väčšiu slávu! Kostolík v Carmen bol vlastne bývalou sýpkou na ulici Mirte. Bolo treba postaviť veľký kostol v centre mesta. Vhodný priestor na stavbu kostola sa ukazoval na mieste bývalého opevnenia, ktoré kedysi postavili Španieli. Don Fagnano sa poponáhľal, aby získal do vlastníctva tento pozemok od centrálnej ar-

gentínskej vlády. Tie časy však boli poznačené liberalizmom. Len čo nový farár vyšiel s myšlienkou postaviť obrovský kostol, ťažkosti sa valili zo všetkých strán. No ako dobrý Piemontčan, vytrvalý a podnikavý, premohol všetky prekážky, ktoré mu stáli v ceste, a napokon sa mu podarilo postaviť chrám na plánovanom mieste, aj keď nie taký veľký, o akom on sníval.

V ten rok však dostal hlbokú ranu do srdca. Don Bosco mu nepísal. Prečo? Azda nebol spokojný s jeho poslaním v Patagónii? Prečo ho vlastne poslal do tej neznámej krajiny bez toho, aby mu dal nejaké pokyny? Takmer celý rok čakal na list od dona Bosca. Prenasledovalo ho pritom podozrenie, že sa mu niečo na ňom nezdáva. Také niečo bolo pre saleziána v tých časoch dôležité.

Aktivita

Don Fagnano sa však nevenoval len zakladaniu škôl a stavbe kostola. Myslel aj na prestížnu sociálnu činnosť: mal v pláne založiť domorodú kolóniu, niečo podobné ako boli redukcie, ktoré zakladali jezuiti v 18. storočí.

Prozreteľnosť chcela, aby sa stretol s Antoniom Onetom, rodákom z Janova, ostrieľaným kapitánom s veľkými skúsenosťami, s vynikajúcim prehľadom a dobrým

Kostol, ktorý dal postaviť don Fagnano 1885.

srdcom. Obaja boli presvedčení, že treba založiť redukciu na periférii Patagónie, aby mohli civilizovať indiánov Tehuechov a Araucanov a zaistiť im prácu. Vyhотовili plán a odoslali ho argentínskej vláde. No „človek mieni, a Pán Boh me-

Meteorologická stanica v Patagónii.

ní“! Antonio Oneto sa v roku 1884 presťahoval do Porto Deseado a don Fagnano nasledujúci rok musel opustiť farnosť v Carmen a odišiel na druhý koniec kontinentu. Všetko sa teda skončilo ako nejaký sen. Plány týchto dvoch odvažných pionierov, ktorí chceli zlepšiť životné podmienky miestneho chudobného obyvateľstva, zostali len na papieri.

V každom saleziánovi akoby spal hudobník. Aj dona Fagnana veľmi priťahovala hudba a ako don Bosco, aj on miloval hudbu. Len čo začal pracovať v školstve, stretol sa

s nadšeným hudobníkom Felixom Caperochipim, baskickým emigrantom. Spolu si naplánovali založiť v ústave dychovku. V krátkom čase tento baskický hudobník dokázal predstaviť publiku v Patagones málopočetnú dychovku, v ktorej skoro všetci hudobníci boli mladí indiáni z kmeňa Araucanov. Publikum nadšenie tleskalo, a nielen zato, že boli schopní zahrať, ale že hrali výborne.

Ako don Bosco, tak aj don Fagnano chcel byť priekopníkom na vedeckom poli. Don Bosco ho v tom podporoval. Klerik Alexandra Stefenelliho poslal do školy slávneho pátra barnabítu Františka Denzu do Moncalieri, aby u neho študoval meteorológiu. Potom ho poslal do Carmen de Patagones. Keď tam prišiel, hneď sa dal do práce a začal stavať meteorologické observatórium, podobné niečo už mali saleziáni v Uruguaji, aj v Almagre. Bola to vzácna pomoc pre argentínskych námorníkov zo strany malej skupinky, ktorá mala základňu v Carmen.

V týchto rokoch prinášali saleziánski misionári veľké obety. Okrem svojej bežnej učiteľskej práce, musel klerik Stefenelli viackrát denne písať pozorovania a odosie-

lať ich do Talianska. Musel sa starať o drahé prístroje, musel napísať celoročný prehľad a odoslať ho do novín... Z tohto observatória sa zachovala iba vežička, na ktorej sa v istom čase točili lopatky anemometra, aby ukazovali smer vetra. Všetko ostatné zmizlo. Keď sa neskôr don Fagnano presťahoval do Punta Arenas v Čile, aj v tomto meste na južnom cípe krajiny postavil podobné observatórium, aby takto skromne a konkrétne pomohol pokročiť tomuto národu.

Do Los Andes

V roku 1882 generál Villegas začal kampaň v Andes, keďže si chcel podmaniť domorodcov v Kordillierách. Pozval aj dona Fagnana, aby sprevádzal jeho vojakov ako vojenský kaplán. Nebolo ho treba dva razy pozývať. Pripravil si svoje veci a pridol sa k vojsku, ktoré už pochodovalo do Ánd. Rýchlosť, s ktorou prebehol takmer tisíc kilometrov bola nevídaná. K pohoriu Ánd dorazil, keď sa už vojsko dostalo do Neukénu. Mohol sa kochať v andských štítoch, ktoré sa odzrkadľovali v čistých vodách jazera Nahuel Huapi. Keď písal donovi Boscovi, spomínal na rodné Alpy a ako vo vytržení opisoval tú nádheru, ktorou Boh poslal miestne okolie. Bol to vôbec prvý sale-

zián, ktorý sa dostal do kraja, čo sa dnes nazýva Národný park Nahuel Huapi. Saleziánskemu dielu sa tam podarilo veľmi rýchlo uchytiť a zadarne rozvinúť. Z Neukenu sa vrátil s vojskom. Vtedy pozdvihol svoj hlas ako prorok proti dôstojníkom, ktorí zle zaobchádzali s indiánskymi väzňami. Keď došli do Carmen a väzňov zavreli do novostavby farského kostola a araucánskym matkám vyrvali synov, náš misionár, inšpirovaný evanjeliovou láskou, proti tomu protestoval.

Apoštolský prefekt

Don Bosco s jemu vlastnou diplomaciou dosiahol, že Svätá stolica vymenovala dona Cagliera za apoštolského vikára pre patagónsky sever a dona Fagnana pre jeho juh. Ukázalo sa to ako prozreteľnosť. Skôr než sa totiž usadil na svojej prelature, absolvoval výpravu do Ohňovej zeme, ktorá sa mala stať objektom jeho misionárskych ciest.

V Ohňovej zemi

Dňa 31. októbra 1886, na parníku Villarino cestovala výprava pod vedením námorného generála Ramona Listu s cieľom preskúmať Ohňovú zem a jej obyvateľov. Účastníkom výpravy bol aj lekár Dr. Polidoro Segers (neskôr sa stal

Skutočne Ohňová zem.

kňazom) a ako kaplán s nimi putoval aj don Fagnano. Pristáli v prístave Santa Cruz, kde mali možnosť pozdraviť dona Angela Savia, priekopníka saleziánov v tejto opustenej zemi. Pokračovali smerom na juh. Keď dorazili do Ohňovej zeme, generál Lista sa vylodil s dvadsiatimi vojakmi. Indiáni z kmeňa Onasov sa ich snažili premôcť svojimi lukmi a šípmi. Toto stačilo, aby vedúci výpravy nariadil strieľať. Chudáci indiáni padali ako muchy. Keď náš kňaz a prítomný lekár zbadali, čo sa robí, postavili sa medzi

znepriatelené skupiny a so zdvihnutými rukami kričali, aby prestalo toto nezmyselné vraždenie. Krviprelievaniu však už nemohli zabrániť. Dvadsaťosem domorodcov ostalo ležať mŕtvych na zemi. Touto udalosťou sa začala činnosť apoštolského prefekta v jeho prelatúre. Odvtedy sa stal stálym ochrancom indiánov a niekoľkokrát vystavil vlastný život na ich obranu.

Dňa 25. januára sa vrátili do Carmen de Patagones cez úzľabinu Piedra Buena. Mons. Fagnano si viezol ako trofej zo svojej prvej

misie štyri indiánky z kmeňa Onasov. Odovzdal ich do opatery dcéram Márie Pomocnice, ktoré pre ne pripravili izbičku. Nemohli ich však nijako presvedčiť, že strecha nie je pre ne nijakým nebezpečenstvom. Všetky štyri chceli spať iba na voľnom vzduchu na dvore.

Až do Čile

Z Carmen de Patagones odcestoval Mons. Fagnano do Buenos Aires. Tam sa dozvedel prekvapujúcu správu: Mons. Cagliero cestou do Čile spadol z koňa v strede Cordillere del Vento a zlomil si dve rebrá. Don Fagnano sa hneď vydal na cestu do Čile. Obaja preláti mali možnosť sa stretnúť až začiatkom apríla v roku 1887 v Concepción, kde sa don Cagliero chystal založiť prvý ústav v Čile. Odtiaľ obaja loďou cestovali do Punta Arenas. Konečne sa Mons. Fagnano mohol ujať svojej prelatury. Dňa 24. mája, čo je významný saleziánsky historický deň, docestovali do Punta Arenas. Don Fagnano si niesol poverovacie listiny od Mons. Lucera, biskupa v Ancude, vedel totiž, že guvernér Sampaio im bude robiť ťažkosti pri apoštolskej misii, lebo neboli čilskej národnosti. No najlepším poverovacím dokumentom bola láska, ktorú preukazoval

všetkým, a jeho snaha venovať sa indiánom a civilizovať ich s bezhraničnou veľkodušnosťou.

Don Bosco sa tešil, keď sa dozvedel, že jeho synovia, obaja cirkevní preláti, rozvíjajú obrovskú aktivitu a prekonávajú podobné dobrodružstvá ako apoštol Pavol.

Podnikavý človek

Prvý krok, čo podnikol, bolo zakúpenie domu pre komunitu. Peniaze síce nemal, ale neváhal podpísať zloženuku na adresu Casa Madre di Torino a súčasne prosil o odpustenie dona Bosca, ktorý zomieral.

Cítiť, že Antarktída nie je ďaleko.

V októbri sa mu podarilo nadviazať kontakt s indiánmi. Indiánsky kmeň Tehuelchov prišiel

do Santa Cruz predávať kože. Jeden z jeho piemontských priateľov mu priviedol štyroch Onasov z Ohnivej zeme. Takto sa zoznámil s hlavnými kmeňmi indiánov, ktorí boli jeho prvou starosťou. Keď už vedel, že don Bosco zomiera, nechcel, aby opustil túto zem bez poznania týchto rás. Preto poslal z Patagónie do Talianska jednu indiánku, ktorú priviedol do Turína Mons. Cagliero. Bola to istá Rosa Peñas. Z úst tejto Onasky si don Bosco mohol vypočuť tie najkrajšie slová, o akých mohol iba snívať, aj keď boli zle vyslovené: „Vďaka, otče, že ste nám poslali vašich synov!“ Bolo to najväčšie potešenie pre dona Bosca na smrteľnej posteli.

Plány dona Fagnana v Punta Arenas boli veľkolepé. Pred hlavným čílskym mestom sa vypínal ostrov pomenovaný La perla del Atlantico (Perla Atlantiku), lebo bol vždy zelený. Bolo to ideálne miesto na založenie redukcie pre miestnych domorodcov – Onasov, Yaganesov a Alacaluffiov. Ostrov Dawson zaberá 133 000 hektárov. V decembri 1887 si Mons. Fagnano prenajal jeden čln, aby ho mohol navštíviť. Našiel tam veľmi veľa indiánov, s ktorými sa spriatelil. Sľúbili mu, že prídu do Puntas Arenas, aby diskutovali o tejto re-

dukcii. „Dobrý kapitán“, ako ho volali Indiáni, sa vrátil so zadosťučinením: lebo priamo na ostrove Dawson sa už črtala nová misia.

Pomaly tam začal voziť stavebné drevo, náradie a potraviny. Medzitým rokoval s čílskou vládou, aby mu dali do vlastníctva ostrov na dvadsať rokov. Saleziáni vyjadřili túžbu poznať túto perlu úžiny a prelát im v tom vyhovel. Založil tam riadny dom s kňazmi a koadjútormi, ktorí boli pre indiánov majstrami v jazdení na koni, v krotení, v hádzaní lasa a v strihaní. Práca, ktorú uskutočnili saleziáni na ostrove Dawson, bola veľkolepá. Založili tam pílu a podnietili chov dobytka. Indiáni sa naučili žiť ako civilizovaní ľudia a začali si zvykať na prácu, ktorú predtým nenávideli.

Je pravda, že ak niekto niečo robí, môže sa aj pomýliť. Tak dcéry Márie Pomocnice, ako aj saleziáni, vedení tými najlepšimi úmyslami, sa dopustili jednej chyby, chceli obliecť dievčatá a chlapcov do šiat. Ich organizmus však nebol pripravený brániť sa proti tisíciam chorobných mikróbov, ktoré priniesli so sebou civilizovaní ľudia. Začali zomierať. Bolo utrpenie pozerať sa na to, ako sa cintorín vo dne v noci zaplňal. Obyvatelia novovytvorenej lokality postupne ubúdali a začali lamentovať: „My zomriem, vy nezo-

mrieť...“ Bola to oprávnená výčitka za to, že ich vytrhli z ich prirodzeného prostredia a presadili do podmienok života, ktorý nebol pre nich vhodný.

Po desiatich rokoch vlastníctva ostrova tam už nezostal takmer nijaký indián. Uvažovalo sa o tom, že ich premiestnia do argentínskej Ohňovej zeme. Mons. Fagnano však zvolil radšej lepšie naplánovať rozličné redukcie na tom istom mieste, bez toho, že by Indiánov premiestnili do pre nich nezvyčajných oblastí.

Jazero Fagnano

V roku 1893 založil Mons. Fagnano v Rio Grande dôležitú mi-

siu. Dodnes patrí k prvotriednym poľnohospodárskym školám. Tam zoskupoval Onasov a vyučoval ich, ako postupovať pri chove oviec, aby neskôr mohli predávať vlnu a jahňatá. K tejto zemi si postupne vytvoril mocné citové puto.

V roku 1892 admirál Vincente Montes objavil jedno jazero na hranici medzi Čile a argentínskou Ohnivou zemou. Montes poznal apoštolského prefekta z Punta Arenas a obdivoval jeho plány a ich uskutočnenie. Keď videl so svojimi priateľmi jazero, ktoré indiáni nazývali Cahmi, vylial posledné kvapky vody z vojenskej fľaše a s radosťou zvolal: „Krásne jazero, krstím ňa a dávam ti meno Fagnano.“ Toto

Krásu patagónskych jazier nepredčí nič na svete.

Don Fagnano medzi sediacimi v strede.

meno sa tam ujalo, hoci don Fagnano nikdy v živote to jazero nevidel. Predsa však si ho bral veľmi k srdcu pre vzniknuté príbuzenstvo. Keď mu radili, aby v jeho blízkosti usadili indiánov, myslel na jazero Fagnano. V roku 1908 tam páter Giovanni Zenone zorganizoval prvú výpravu spolu s niektorými hrdinskými koadjútormi ako Dalmazzo, Vigne, Villa, Asvini, Garati. Niektorí z nich museli prežiť celú zimu bez sv. omše a bez sv. prijímania.

Táto misia sa rozprestierala v trojuholníku: Rio Fuego, Capo Inés a Lago Fagnano. Misia dlho nevydržala. Indiánov z kmeňa Onasov už bolo pramálo. Aj pre týchto už zazvonila hodina heka-

tomby. Dobrácky páter Zenone sa utiahol na Valdocco, kde prežíval svoje posledné dni a sníval o Onasoch, ovciach, kravách...

Akými dorozumievacími prostriedkami boli spojení saleziáni z Punta Arenas s Ohňovou zemou? Apoštolský prefekt kúpil menšiu loď v severnom Čile a don Beauvoir ju navigoval až do Punta Arenas. Bola preverená aj riadnou morskou búrkou. Odvtedy loď Mária Auxiliadora bola nevyhnutným pomocníkom na dovoz potravín, náradia a dobytky, najprv do Dawsonu a potom do Candelaria už v Argentíne.

Pod prefektúru Mons. Fagnana patrili aj Malvínske ostrovy. Na to

osamelé miesto poslali pátra Mária Migoneho. Bol to Urugujec z bohatej rodiny a tridsaťtri rokov žil na tomto ostrove ako skutočný pustovník. Mons. Fagnano ho navštevoval aspoň raz do roka, ba keď to bolo možné, aj častejšie. Niekedy navzdory silným búrkam. Aj južná časť argentínskej Patagónie patrila pod jeho prefektúru. Všetko tak zorganizoval, aby na tomto území indiánom z kmeňa Tehuelchov nechýbala duchovná asistencia. Prvým priekopníkom v Santa Cruz bol don Angelo Savio, odvážny misionár, ktorý pochodil po Argentíne, Čile, Paraguaji a Peru, ba šiel si po smrť až k sopečným záhybom Chimborazo v Ekvádore. Pravý hrdina. Na jeho miesto nastúpil páter Beauvoir a potom ďalší, ktorí udržiavali vatru viery v tých vzdialených krajoch, kde neúprosne panovali vietor, zima a samota.

Utrpenia

Zdá sa, že málo misionárov toľko trpelo ako Mons. Fagnano. Predovšetkým to boli telesné muky zapríčinené jeho chorobou. Keď sa blížil k sedemdesiatke, začali mu puchnúť nohy. Obrátil sa na lekárov v Punta Arenas a v Santiagu. Choroba sa však napriek tomu zhoršovala. Napokon sa rozhodol

ísť do istej dediny v južnom Čile, kde ho jeden rehoľník menom Taddeo uistil, že ho uzdraví na základe liečenia vodou. Mons. Fagnano to chcel skúsiť, lebo túžil pokračovať vo svojej práci. No ani kúpele, ani spôsob liečenia, ktorý použil Taddeo, ho neuzdravili.

Keď mal sedemdesiat rokov, naliehavo ho pozývali, aby navštívil ústav v Carmen de Patagones, dieľo, ktoré mu prirástlo k srdcu, a kde mal aj veľa svojich priateľov. Rozhodol sa, že tam pôjde. Zo Santiaga cestoval do Buenos Aires a odtiaľ vlakom do Patagónie. Keď však vlak došiel do Rio Colorado, pre veľkú záplavu nemohli pokračovať v ceste. Zdá sa, že Božie plány postavili do cesty nepremožiteľnú prekážku. Hoci bol skúsený sedemdesiatročný misionár, zoceľený životom, s lútosťou musel požiadať šéfa, aby sa vrátili do Buenos Aires.

Úpadok

Prelátove fyzické bolesti sa nedali porovnať s jeho morálnym utrpením. Veľmi ho bolelo, že musel odovzdať ostrov Dawson, ktorý ho stál veľa diplomatických intervencií v Punta Arenas. Najviac však ho trápilo, že tie pozemky, ktoré dostal k dispozícii po toľkých námahách, aby v nich udržal

Aj štýl budov pripomína dávne začiatky.

indiánov spolu v Rio Grande, všetko sa to stratilo pre naivnosť niektorých spolubratov, ktorí sa nechali oklamať a podpísali listiny, ktoré obrali saleziánsku misiu o niekoľko tisícok hektárov potrebných na chov dobytky a na výchovu Onasov.

Bola to skutočná kalvária. Je síce pravda, že si našiel aj Šimona Cyrenejského v osobe uruguajského kňaza Luigiho Sallaberryho. No jeho pomoc, hoci veľkodušná a nezištná, namiesto toho, aby mu uľahčila ťarchu kríža, ho ešte skomplikovala.

V roku 1916 vyrazil do severného Čile, ale so zlou predtuchou. Šiel tam hľadať uzdravenie, ale nejakú cítil, že sa už viac ne-

vráti do svojho milovaného Punta Arenas. Nechával tam toľké diela, ovocie podnikateľskej činnosti, počínajúc mostom postavenom na rieke Minas až po chrám Nepoškvrnenej Panny Márie, organizované kresťanstvo podľa cirkevných kánonov až po indiánske redukcie, kde mu dali titul: „Dobry kapitán.“

Dňa 18. septembra 1916 v čilskom Santiagu odovzdal svoju krásnu dušu Pánu Bohu. Saleziáni a priatelia si želali, aby jeho telo bolo prenesené na juh. To sa im aj splnilo. Hrobka Mons. Fagnana je v prvej kaplnke vľavo v hlavnom kostole v Punta Arenas. Po oboch stranách stoja na stráži dvaja indiáni z kmeňov, ktoré mu boli najbližšie. Počas krátkych večerných hodín na tomto juhu, keď slnečné lúče prenikajú cez okná, to vyzerá, akoby sa títo domorodci púšťali do plaču pre stratu ich spoločného otca. Plačú za neúnavným saleziánom, ktorý zasvätil celý svoj život až do posledného dychu jednej ľudskej rase, ktorú vedeckí pracovníci v tom čase považovali za spodinu ľudstva. On ich miloval vrúcnou láskou, lebo v nich videl synov veľkej Božej rodiny.

D. Raul Entraigas